

Žofie Veselíková ve svém bytě v domě v Praze Na Struze, kde dnes sídlí Archiv bezpečnostních složek 50.–40. léta (foto: ABS)



# „Styky s Němci, spekulantka, vdavekchtivá vdova, to vše jsem byla“

Životní (melo)drama Žofie Veselíkové

PAVLA PLACHÁ

Operní pěvkyně a herečka Soňa Červená (1925–2023) vzpomínala na svoji matku Žofii Veselíkovou jako na oběť Gestapa a Státní bezpečnosti. Tento obraz, který ve svých pamětech stručně popsala slovy „*Hrála dvojí hru a prohrála*“;<sup>1</sup> do jisté míry potvrdil i historik Dalibor Státník, který se před více než dvaceti lety zaměřil především na poslední rok jejího života a její tragickou smrt v komunistickém vězení.<sup>2</sup> Jak ale ukazuje obsáhlá archivní dokumentace, Veselíková nebyla pouhou obětí totalitních režimů, ale prožila mnohem temnější a rozporuplnější život.



## EXPOZICE

Žofie Veselíková se narodila 21. srpna 1896 ve Františkově u Liberce jako Sofie Franziska

Bergerová do rodiny truhlářského mistra Matěje Bergera (nar. 1855) a Sofie (Žofie), rozené Dietrichové (nar. 1874). Bergerovi měli ještě o rok mladší dceru Marii (nar. 1897),

později provdanou Chvalovskou. Žofie vychodila v Liberci českou obecnou školu a německou měšťanku. Před vypuknutím první světové války její otec zemřel. V roce 1916 nebo 1917 se odstěhovala k tetě do Prahy, kde navštěvovala školu pro ženská povolání a různé soukromé jazykové a taneční kurzy. V roce 1918 prodala její matka dům v Liberci a rodina se přestěhovala do Prahy do bytu na Národní třídě.<sup>3</sup>

V roce 1920 se Žofie Bergerová provdala za vystudovaného právníka Jiřího Červeného (1887–1962). Ten byl v Praze známou osobností především jako spolujednatel populárního kabaretu Červená sedma, jehož sláva už ale v době sňatku s Žofií pomalu pohasínala. Po zániku

1 ČERVENÁ, Soňa: *Stýskání zakázáno. Kousek mého divadelního děje-spisu a země-spisu*. Academia, Praha 2019, s. 41. Kniha se dočkala několika vydání (poprvé vyšla v roce 1999) a její volné pokračování nese název *Stýskání zažehnáno*. Academia, Praha 2017.

2 Zřejmě pod vlivem této perspektivy označil Žofii Veselíkovou jako „velkou dámu mizejícího světa“ a „osobnost spjatou s českou kulturou a podnikáním první republiky“, která „v podmínkách totalitních režimů byla proti své vůli vystavována protichůdným mocenským zájmům, aby uhájila sebe, svou rodinu, majetek“. STÁTNÍK, Dalibor: Podzimní kámen. Osud a smrt Žofie Veselíkové. In: PERNES, Jiří (ed.): *Sborník k 75. narozeninám doc. Karla Kaplana*. ÚSD AV ČR - Prius, Praha - Brno 2003, s. 110–111.

3 *Národní archiv* (NA), f. Policejní ředitelství Praha II (PŘ) 1941–1951, k. 12308. Druhé jméno Soňa používala Žofie Veselíková pravděpodobně od 20. let, v úředních dokladech se objevuje až ve 30. letech. Její životopis též viz *Archiv bezpečnostních složek* (ABS), f. Odbor politického zpravodajství MV (zM), sign. zM 10417, Protokol se Žofií Veselíkovou z 26. 8. 1946, l. 447.



Karel Veselík na počátku 30. let  
(foto: NA)

podniku v roce 1922 působil Červený mimo jiné jako novinář a skladatel, živila ho ale především advokacie. Manželům se narodily dvě dcery, v roce 1920 Jiřina Eva a v roce 1925 Soňa Vanda. Rodina obývala menší byt na nábřeží Legií (dnes Janáčkovo nábřeží), Žofie Červená ale toužila po reprezentativnějším bydlení, a tak se brzy stěhovali do většího bytu k Mánesu na druhém břehu Vltavy. Jak vzpomínala její dcera Soňa: „S bytem se dostavily další okázalosti, hostiny, auta, sporty, kluby. Říkalo se, že vše stojí na směnkách, a nemyslím, že to byly jen pomluvy.“<sup>4</sup> Finanční potíže a rozdílné životní priority vedly k rozpadu manželství v lednu 1935.<sup>5</sup> Cesty již bývalých partnerů se ale definitivně nerozdělily. V kontaktu zůstávali nejen kvůli dětem, Červený svou bývalou ženu později zastupoval také jako advokát.

Rok po rozvodu se Žofie Červená provdala za Karla Veselíka (nar. 1876), který pocházel z Podmokel u Děčína a byl o dvacet let starší. Byl spolumajitelem transportní firmy K. Veselík a spol. s filiálkou v Hamburku, zabývající se dovozem a vývozem různých surovin, mimo jiné obilí nebo fosfátů na výrobu umělých hnojiv, a čítající kolem deseti stálých zaměstnanců. Žofie byla jeho již třetí manželkou.<sup>6</sup> Svatba se zámožným podnikatelem jí přinesla vytoužený společenský vzestup. „Přibyl větší vůz a šofér, který nás vozil na víkendy a na prázdniny na Karlovo venkovské sídlo v jižních Čechách. [...] Do naší rodiny se konečně dostavil mír,“ vzpomínala Soňa Červená.<sup>7</sup> Karel Veselík se nejprve nastěhoval ke své ženě do bytu u Mánesa, později pro rodinu pořídil vilu v pražské Bubenči. Zmíněným venkovským sídlem byl Veselíkov, vila jím vystavěná a po něm pojmenovaná, nacházející se asi sedmdesát kilometrů jižně od Prahy nedaleko Votic. S druhým manželem začala rodina také více cestovat, v roce 1936 se například podívali na olympijské hry do Berlína. V roce 1938 Karel Veselík adoptoval obě dcery z prvního manželství své ženy. Nedlouho nato ale 5. července v šedesáti dvou letech náhle zemřel.<sup>8</sup> Manželka a dcery zdědily veškerý jeho majetek.

#### KOLIZE

K hospodaření s nabytým jměním chyběly Žofii Veselíkové znalosti, zkušenosti i osobnostní předpoklady, nikoli však odhodlání. Vedení firmy se sice na nějaký čas ujal její



Vila Veselíkov na vánočním a novoročním přání Žofie Veselíkové z roku 1938  
(foto: SOA v Třeboni)

spolupřítel Arnošt Faul, byl ale židovského původu a po vzniku protektorátu v březnu 1939 jej krátce zadrželo Gestapo. Po propuštění neztrácel čas, prodal Žofii Veselíkové za nízkou cenu svůj podíl ve firmě, opatřil si diplomatické pasy a vystěhoval se i s rodinou do zahraničí. Pod vedením nové majitelky se ale firmě příliš nedařilo. Odmítala do ní investovat, a naopak z ní odčerpávala finance pro svůj nákladný společenský život.<sup>9</sup>

Krátce po smrti manžela prodala Žofie Veselíková vilu v Bubenči a s dcerami se přestěhovaly zpátky do centra města, kde si pořídily činžovní dům v ulici Na Struze. Na společné koupi domu se Žofie Veselíková domluvila s jedním z jeho dlouholetých nájemníků, dr. Josefem Kislingerem, ačkoli se předtím osobně neznali.<sup>10</sup> Kislinger, původem

4 ČERVENÁ, Soňa: *Stýskání zakázáno*, s. 19.

5 *Vojenský ústřední archiv - Vojenský historický archiv (VÚA - VHA)*, sb. Osvědčení podle zák. č. 255/1946 Sb., č. j. 101367/69, Oddací list Jiřiho Červeného a Arnoštky Zemanové, roz. Luhanové, 30. 9. 1943.

6 První byla Elisabeth, roz. Probst (nar. 1887 v Kaceřově), druhá Alice, roz. Klausnerová. ABS, f. Ústředna Státní bezpečnosti (305), sign. 305-635-2, Šetření ministerstva vnitra v případě Kislinger a spol., 28. 4. 1947, l. 124.

7 ČERVENÁ, Soňa: *Stýskání zakázáno*, s. 24 a 27.

8 Dle úmrtního lístku byla příčinou smrti ateroskleróza. NA, f. PŘ 1931-1940, k. 11941, sign. V 2014/6.

z Prahy a národností Němec, působil v té době jako generální tajemník Hlavního svazu německého průmyslu v Praze a kromě toho, že v domě bydlel, tam měl i svou kancelář. Mezi novými spolujemiteli domu ale brzy došlo k roztržce osobního rázu a původní sympatie se proměnily v nenávisť.<sup>11</sup>

Společenský život Žofie Veselíkové se odehrával hlavně na Veselíkově. Provoz sídla, k němuž patřil tenisový kurt, bazén, stále s jezdeckými koňmi i lesy nabízející možnost k lovu, byl finančně náročný. Navíc ho začala Žofie nákladně rekonstruovat. Aby Veselíková „hospodářsky podpořila“, podala roku 1938 do různých novin a časopisů inzerát, že hodlá koupit hospodářský dvůr v jeho blízkosti.<sup>12</sup> Vhodná příležitost se jí naskytla na jaře 1939. Majitelka velkostatku z nedalekých Olbramovic Kamila Pollaková se jako Židovka snažila předejít konfiskaci svého majetku a prostřednictvím syna Karla pro něj hledala „árijského“ kupce. Pollakoví měli původně představu, že se s novým majitelem domluví a on je nechá v Olbramovicích dál hospodářit. Žofie Veselíková projevila o velkostatek zájem a s Karlem Pollakem se dohodla, že za něj zaplatí pouze část skutečné ceny (850 000 korun místo 1 300 000 korun). Na chybějící

## Osud rodiny Pollakových z Olbramovic

Pollakovi hospodařili v Olbramovicích od 70. let 19. století. Rodina byla zakotvená v českém prostředí, židovské zvyky doma neudržovali. Syn Kamilly Pollakové Karel přišel na svět v roce 1903. V Německu vystudoval agronomii, poté se oženil s Alicí, rozenou též Pollakovou z Líšna v okrese Benešov, a v roce 1931 se jim narodila dcera Hana. V Olbramovicích podporoval místní fotbalové družstvo a divadelní aktivity. V polovině 30. let se manželé Pollakovi rozvedli. Alice se odstěhovala do Prahy, dcera Hana zůstala u otce v Olbramovicích. Po prodeji rodinného velkostatku Žofii Veselíkové v roce 1939 a nuceném vystěhování žili Karel Pollak a jeho dcera střídavě u různých příbuzných v Praze, většinou odděleně. Hana pobývala přechodně i u své matky, která vlastnila vilu v Praze-Dejvicích. Soužití s matkou ale netrvalo dlouho. Alice Pollaková byla v říjnu 1941 deportována do židovského ghetta v Lodži. Karel Pollak byl na podzim 1941 zařazen do tzv. Aufbaufkommando (komando výstavby), prvního transportu do nově budovaného židovského ghetta Terezín. V červenci 1942 jej tam následovala i jedenáctiletá Hana. V Terezíně byla ubytována v dívčím domově v Hamburských kasárnách, kam ji otec chodil navštěvovat. Zamíloval se při tom do její vychovatelky Elly „Telly“ Pollakové, původem ze Světlé nad Sázavou, s níž se pak v Terezíně oženil. V září 1944 odjel Karel Pollak transportem do koncentračního a vyhlazovacího tábora Osvětim. V říjnu téhož roku byly do Osvětimi deportovány i jeho dcera a druhá manželka. Později byly obě přemístěny do pobočky koncentračního tábora Flossenbürg v saském Oederanu, odkud byly na konci války deportovány zpět do Terezína. Tam se v květnu 1945 dočkaly osvobození. Karel Pollak válku nepřežil, zemřel 9. března 1945 v koncentračním táboře Dachau. Během holokaustu zahynula i jeho první žena Alice Pollaková. Hana a Tella Pollakovy žily po válce společně v Praze. V roce 1949 se Hana rozhodla vystěhovat se do Izraele, kde dnes žije jako Hana Drori v kibucu Ha-Chotrim nedaleko Haify. O svých zážitcích napsala básně a povídky a poskytla pamětnické rozhovory. Její příběh je zaznamenán mimo jiné v knize Hannelore Brenner-Wonschick *Terezín. Dívky z pokoje 28*.

Zdroj: BRENNER-WONSCHICK, Hannelore: *Terezín. Dívky z pokoje 28*. XYZ, Praha 2022, s. 95–99. Dále viz NA, f. PŘ 1921–1930, k. 2832, sign. P 1730/24; tamtéž, f. PŘ 1931–1940, k. 9773, sign. P 2671/46; tamtéž, f. PŘ 1941–1950, k. 8900, sign. P 2813/47.

směnku, která měla být do rukou směnku, která měla být do rukou částky u některé banky v zahraničí. Kupní smlouva, připravená kupující vrácena po složení zbývajících částky u některé banky v zahraničí.

9 Již v roce 1940 se podnik dostal do ztráty a nepomohli mu ani majitelkou později dosazení ředitelé. Po zatčení Žofie Veselíkové v roce 1943 dostala k vedení firmy plnou moc její sestra Marie Chvalovská. V roce 1947 měla firma jen dva zaměstnance a její dluh činil téměř půl milionu korun. ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, Protokol s Žofií Veselíkovou, 27. 8. 1946, l. 448 a Státní oblastní archiv (SOA) v Třeboni, f. Mimořádný lidový soud (MLS) Tábor, sp. zn. Ls 637/46, Dopis zaměstnance firmy Jindřicha Voráčka Marii Chvalovské, 17. 1. 1947.

10 Žofie Veselíková s dcerami koupily ideální dvě třetiny domu, Josef Kislinger zbývajících třetinu. Veselíková vlastnila údajně ještě činžovní dům v Praze na Žižkově, který prodala v roce 1940 nebo 1941. ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, Protokol s Žofií Veselíkovou, 27. 8. 1946, l. 449; tamtéž, f. 305, sign. 305-635-2, Dopis J. Kislingera Státnímu ministru v Čechách a na Moravě, 5. 1. 1945, l. 205.

11 Z dochované korespondence vyplývá, že se Kislingerovi nelíbilo, když se Veselíková zaštiťuje jeho jménem při svých devizových transakcích, což si vysvětloval jako počínání zhrzené milenky. Také ji varoval, že odhalil její „balancování na laně mezi Němci, Čechy a Židy“. Veselíková mu v dopise sepsaném na Veselíkově „Na Velký pátek“ odpověděla: „Vyslovuji Vám své nejhlubší opouštění, a tak mocně, jak Vám pohrdám, tak mocně Vás proklínám a v témže kostele, na témže místě a před tímž svatým, kde jste se opovážil vedle mě pokleknouti a šeptati mi slova čestného a nezištného přátelství, budu se vroucně modlit, aby Bůh moji kletbu vyslyšel a splnil co nejspravedlněji.“ Viz SOA v Třeboni, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/46, dopis Josefa Kislingera Žofií Veselíkové z 12. 2. 1940 a její odpověď z 22. 3. 1940 (obojí dochováno v opisu).

12 ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, Protokol s Žofií Veselíkovou, 27. 8. 1946, l. 449.



Alice a Karel Pollakovi, 20. léta  
(foto: Paměť národa)

advokátem a bývalým manželem Žofie Veselíkové Jiřím Červeným, byla podepsána 31. května 1939. Ústní dohoda týkající se směnky z pochopitelných důvodů neobsahovala.<sup>13</sup> Brzy po uzavření smlouvy ale museli Pollakovi Olbramovice ke svému překvapení opustit. Dcera Karla Pollaka, tehdy sedmiletá Hana Pollaková, provdaná Drori, na to dnes vzpomíná: „Paní Veselíková byla velmi přátelská a přijížděla na návštěvu, dokud smlouva nebyla

podepsána. Ode dne, kdy se to stalo, jsme ji neviděli.“<sup>14</sup> Když se na vratech do dvora objevil nápis bílou křídou a velkými písmeny "ŽIDI VEN", odstěhovali se Pollakovi k příbuzným do Prahy. S novou majitelkou velkostatku pak komunikovali prostřednictvím svého advokáta JUDr. Rudolfa Horníka a snažili se od ní získat zpět alespoň své svršky, které tam zůstaly uskladněny.<sup>15</sup>

**Žofie Veselíková vždy toužila patřit ke společenské elitě se všemi jejími výsadami. Jako občanka protektorátu a Češka toho ale mohla jen stěží dosáhnout.**

Žofie Veselíková vždy toužila patřit ke společenské elitě se všemi jejími výsadami. Jako protektorátní příslušnice a Češka toho ale mohla jen stěží dosáhnout. V dubnu 1940 si proto podala žádost o říšskou státní příslušnost, kterou odůvodnila německým původem své tehdy již zesnulé matky. Němkou se stala k 1. červnu téhož roku.<sup>16</sup> Ke stejnému kroku přiměla svou starší, již dospělou dceru Jiřinu, zatímco mladší, tehdy patnáctileté Soně ponechala protektorátní příslušnost, čímž se dle svědectví chtěla pojistit

pro případ, že by došlo ke změně poměrů.<sup>17</sup>

Aniž zbývající částku za koupi olbramovického statku Pollakovým zaplatila, požadovala Žofie Veselíková přes své advokáty Jiřího Červeného a Arnošta Paulera po právníku Pollakových Horníkovi vrácení směnky. Jelikož i přes opakované výzvy směnku nevraceli, uchýlila se v dubnu 1941 k výhrůžce, že oznámí celou záležitost Gestapu. Kamila Pollaková v březnu 1941 zemřela a její syn Karel nakonec neviděl jiné východisko než směnku Veselíkové vydat. Uvědomoval si, že jako Žid nemá proti Němcům Veselíkové u okupačních úřadů šanci. Jeho advokát ale vydání směnky jen „k věrným rukám“ advokáta Paulera s žádostí, aby směnku své klientce předal teprve poté, co mu předloží vyúčtování. K tomu už ale nedošlo.<sup>18</sup>

Mezi nové kontakty Žofie Veselíkové se řadili hlavně představitelé okupační správy, kteří jí mohli být z jejího pohledu něčím prospěšní, jako například vrchní zemský rada (oberlandrát) v Táboře Dr. Gottfried Philipp Hertel,<sup>19</sup> ale také pracovníci německých bezpečnostních složek, jako vedoucí služebny bezpečnostní služby (Sicherheitsdienst, SD) v Praze Karl Hönscheidt<sup>20</sup> a jeho kolega Werner Eichler zastávající stejnou funkci v Táboře a později v Českých

13 Tamtéž, Opis kupní smlouvy, l. 141-143.

14 E-mail Hany Drori autorce, 9. 1. 2024.

15 NA, f. Sbírka různých osobních archivů Praha (550), sign. 550-1-1, korespondence JUDr. Rudolfa Horníka s Žofií Veselíkovou a JUDr. Jiřím Červeným z léta 1940, l. 82-85.

16 Archiv hlavního města Prahy (AHMP), f. Trestní komise vyšetřovací a nalézací Ústředního národního výboru hl. města Prahy, 1945-1948, sp. zn. 36-30990.

17 NA, f. Policejní ředitelství Praha II – Evidence obyvatelstva, Policejní přihláška Veselíková Červená Soňa Vanda. V době, kdy byla Žofie Veselíková již vězněna v koncentračním táboře, přihlásila se i její mladší dcera Soňa k německému občanství, které nabyla 18. 1. 1945. Krátce po válce (9. 6. 1945) se Soňa provdala za majitele továrny na cukrovinky a čokoládu LUNA Františka Slabého. Zřejmě se tím vyhnula případnému řízení, které by kvůli německému občanství mohlo být proti ní vedeno.

18 Když později začalo prodej velkostatku vyšetřovat Gestapo, odevzdal Pauler směnku Ústřednímu úřadu pro uspořádání židovské otázky v Čechách a na Moravě. NA, f. 550, sign. 550-1-1, l. 82-98. Dokumentace je též uložena v ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, l. 123-139, SOA v Třeboní, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/46, Zpráva o zatčení, výpověď JUDr. Arnošta Paulera, s. 10 a ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, Protokol s Arnoštem Paulerem z 26. 7. 1945, l. 122.

19 O něm více KOKOŠKOVÁ, Zdeňka – PAŽOUT, Jaroslav – SEDLÁKOVÁ, Monika: Úřady oberlandrátů v systému okupační správy Protektorátu Čechy a Morava a jejich představitelé. Scriptorium, Praha 2019, s. 78-79.

20 Karl Hönscheidt, nar. 26. 2. 1903 v Bochumi, příslušník SS, byl velitelem pražské služebny SD do konce roku 1943, kdy byl přeložen do Atén.

Budějovicích.<sup>21</sup> A v neposlední řadě kriminální inspektor kontrašpionážního oddělení pražského Gestapa Oskar Fleischer a jeho blízký spolupracovník, kriminální tajemník Karl Herschelmann.<sup>22</sup> Styky se dvěma posledně jmenovanými byly zřejmě nejen společenského, ale i pracovního rázu. Veselíková pro ně s největší pravděpodobností pracovala jako konfidentka (o tom podrobněji dále). Tyto, ale i další vlivné osoby na Veselíkově velkoryse hostila a zajišťovala pro ně zábavu. V příjemném a luxusním sídle někteří občas relaxovali i několik dní. Jako říšská Němka navštěvovala Žofie Veselíková také různé německé slavnosti v Táboře a v Benešově a přispívala na různé německé kulturní podniky. Přijímala ale i české návštěvy. Občas se na ni obraceli lidé, kteří se dostali do problémů s okupační mocí a od její přímluvy si slibovali zlepšení své situace. Balancování a klíčkování Veselíkové mezi Němci a Čechy komentoval její řidič Václav Kašpárek: „Pokud přicházely na Veselíkov návštěvy české, pověsila Veselíková v předstíni na stěnu obrazy p. presidenta Masaryka a sen[átora] Kramáře. Když přišla německá návštěva, pověsila na ta samá [místa] malý obrázek Hitlera.“<sup>23</sup>

Přímluvy u německých úřadů ve prospěch svých českých známých Žofie Veselíková po válce interpretovala jako důkaz svého národního citění a styky s gestapáky jako příležitost k intervencím ve prospěch odboje. Jeden z mála případů konkrétní

pomoci, který zmiňovala, se týkal novináře Ivana Herbena (1900–1968),<sup>24</sup> zadržенého Gestapem před Vánoci 1939 kvůli spolupráci s odbojovou organizací Politické ústředí (PÚ). Herben požádal motákem z vězení svoji ženu, aby zašla za jeho známou Žofií Veselíkovou s prosbou o intervenci, protože věděl, že se stýká s gestapákem Fleischerem. Veselíková pak o něm skutečně s Fleischerem mluvila. Po válce tvrdila, že Herbenův případ byl natolik závažný, že se nedalo nic dělat. Ivan Herben, který se v roce 1945 vrátil po pěti letech z koncentračního tábora Sachsenhausen, ale popisoval událost jinak: „Při jednom výslechu zvonil telefon a já jsem poznal, že z něho mluví ženský hlas. Fleischer chvíli poslouchal a pak pravil: ‚Drahousku, dnes to není možné, mám tady zrovna toho tvého idiota, a on nechce mluvit, to bude trvat dlouho‘ [...]. Podle poznámky tvůj idiot jsem poznal, že Veselíková s Fleischerem o mne mluvila, že však nemluvila v můj prospěch poznal jsem podle toho, že ještě téhož dne po tomto telefonickém rozhovoru mně Fleischer několikrát podepsal protokol, nabídl mi Fleischer krabici s cukrovím s poznámkou, že mu to přinesla jedna dáma, kterou dobře znám. Zatím, co jsem jedl cukroví, řekl mi Fleischer asi toto: ‚Já vás dobře znám od vypravování.‘ Hned mi také řekl různé podrobnosti o mých bratrech a o mých rodičích. Posměšným tónem řekl: ‚Vy jste vůbec pěkná rodina, Váš otec byl kamarád Masarykův a Benešův



Kriminální inspektor Gestapa Oskar Fleischer, 40. léta (foto: NA)

a já také vím, že k vám Masaryk a Beneš do Hostišova jezdívali.‘ Ačkoli Fleischer jméno Veselíkové nevyslovil, dával mi najevo, že toto všechno ví od Veselíkové. ‚Když já tam přece jezdím každou sobotu a neděli,‘ čímž myslel svoje pravidelné zájezdy na Veselíkovu, který je v sousedství Hostišova.“<sup>25</sup>

21 K němu viz BIMAN, Stanislav: Nacistická bezpečnostní služba v Protektorátě Čechy a Morava. (Vznik, organizace a činnost). In: *Sborník archivních prací*, 1972, roč. 22, č. 1. Ministerstvo vnitra, Praha 1972, s. 297–355.

22 Viz např. SOA v Třeboni, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/46, Zpráva o zatčení Žofie Veselíkové, 12. 9. 1946, l. 32.

23 ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, Protokol s Václavem Kašpárkem z 11. 7. 1945, l. 254.

24 Ivan Herben, syn spisovatele a spolupracovníka T. G. Masaryka Jana Herbena (1857–1936) a bratranec osobního tajemníka prezidenta Edvarda Beneše a ministra spravedlnosti Prokopa Drtiny (1900–1980). Za první republiky působil v denících *Tribuna*, *České slovo* a od roku 1938 byl zástupcem šéfredaktora *Lidových novin*. Za okupace redigoval ilegální časopis *V boj*. Po válce se stal šéfredaktorem deníku *Svobodné slovo*. Po únoru 1948 odešel do exilu. Žil nejprve v Paříži, poté v USA, kde působil jako šéfredaktor krajanských *New Yorkských Listů*. V roce 1950 stál u zrodu rozhlasové stanice Svobodná Evropa, kde působil patnáct let. Zemřel v Kalifornii. Viz PEJSKAR, Jožka: *Poslední pocta. Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948–1981*. Konfrontace, Curych 1982, s. 121.

25 SOA v Třeboni, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/46, Zpráva o zatčení Žofie Veselíkové, 12. 9. 1946, l. 76–77. Citováno i s pravopisnými chybami.



Antonín Vanča na fotografii Gestapa, 1943 (foto: MZA)

Výhodně koupě podílu v transportní firmě i olbramovického velkostatku, které bylo možné realizovat jen díky tísnivé situaci, do níž se v roce 1939 dostali kvůli protizhidským opatřením jejich původní majitelé, Žofii Veselíkovou v jejich podnikatelských aktivitách neuspokojily, ba naopak. Její prioritou se stalo posílení pozemkových držav na Voticku. Tomu ale stáli v cestě někteří její čeští sousedé, na které začala tlačit, aby jí odprodali část svých hospodářství. Několik z nich po válce vypovědělo, že jim v případě odmítnutí vyhrožovala německou policií, a proto jí své pozemky nakonec raději prodali. V Olbramovicích tak Žofie

Veselíková získala zahrady Marie Zoulové a v Oldřichovci zahradu Vojtěcha Trávníčka, hospodářství manželů Zemanových, část pole Jana Spálenky a 1,5 ha lesa Josefa Bubníka. Úskočným jednáním se ale zmocnila například i ložnicového nábytku svého propuštěného zaměstnance, lesního hajného Rudolfa Kresta.<sup>26</sup>

Pokud dotyční prodej i přes výhrůžky odmítali, dala na německých úřadech podnět na uvalení nucené správy na jejich hospodářství kvůli údajně špatnému hospodaření. Nemovitosti, které se tak do nucené správy dostaly, pak jako říšská Němka odkoupila a původní majitele nutila k vystěhování.<sup>27</sup> Poškození se s tím nechtěli smířit a stěžovali si na Veselíkovou u německých úřadů. Popisovali, jak zneužívá svého vlivu pro dosažení svých sobeckých cílů a snaží se nečestně domoci se jejich majetku. Za špatného hospodáře označovali naopak Žofii Veselíkovou, v jejímž vlastnictví podle nich olbramovický dvůr upadal. Hromadící se stížnosti patrně vedly k tomu, že se počínáním Veselíkové začaly německé úřady zabývat. Pomyslná karta se začala otáčet v létě 1942, kdy Pozemkový úřad pro Čechy a Moravu uvalil kvůli vysokým dluhům nucenou správu na olbramovický velkostatek.<sup>28</sup> To byla pro Žofii Veselíkovou rána, nechtěla o něj za žádnou cenu přijít a začala podnikat vše pro její zrušení. Po svých německých známých požadovala intervence ve svůj

prospěch, obesílala okupační úřady, vyzdvihovala své zásluhy o němectví a jako říšská Němka se dožadovala „ochrany Říše“. Na Úřadu říšského protektora si stěžovala, že byla ke koupi hospodářství svých sousedů na Voticku příslušnými německými úřady přinucena, aby tato pro ni „bezecná hospodářství českých komunistů“ měla jako Němka stále na očích.<sup>29</sup> Její úsilí o zrušení nucené správy už ale bylo marné.

Finanční přílepení a společenskou prestiž měly Veselíkové zajistit i výhodné sňatky. Pro starší dceru Jiřinu si vyhlédla nadporučíka Wehrmachtu Klause Krätze z rodiny vysoce postaveného německého důstojníka. Přestože se v únoru 1941 zasnoubili, ze svatby nakonec sešlo, pravděpodobně kvůli již prosakující nevalné pověsti snouběnčiny matky.<sup>30</sup> O „sňatkovou politiku“ se Žofie Veselíková pokoušela i ve svém případě. V roce 1940 si podala prostřednictvím seznamovací kanceláře Jaroslava Drhy v Praze inzerát, že by se jako majitelka velkostatku opět ráda provdala.<sup>31</sup> Jedním z několika vážných zájemců byl vdovec a majitel lázní z Olomouce Antonín Vanča. Poprvé se setkali v červnu 1941 v pražské kavárně Slavia a již na první schůzce stihli probrat své majetkové záležitosti. Vanča měl v úmyslu investovat peníze do koupě domu v okolí Prahy a Veselíková mu nabídla, že má jako německá státní příslušnice možnost koupit dům po

26 Manželé Krestovi si v době stěhování nemohli objemný nábytek odvézt. Žofie Veselíková se s nimi domluvila na jeho dočasném odkoupení za nízkou cenu s tím, že si jej mohou vyzvednout později. Když tak Krestovi chtěli učinit, tvrdila, že nábytek nechala mezitím opravit a požadovala za něj více než dvojnásobnou částku. Krestovi se s ní nechtěli dostat do konfliktu a ložnici jí raději ponechali. Tamtéž, l. 32.

27 Týkalo se to rodiny Dvořákových z Plachovy Lhoty či Jana Jiráka z Koutů u Votic. Viz tamtéž.

28 Korespondence uvedených osob s německými a československými úřady, viz ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, l. 144–189. Stěžovatelům byly později jejich nemovitosti vráceny a následně zrušena i nucená správa.

29 Tamtéž, překlady výňatků ze dvou dopisů Žofie Veselíkové říšskému protektorovi pořízené ONV v Sedlčanech, 5. 9. 1946 (datum dopisů neuvedeno), l. 172–173.

30 ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, Protokol s Jiřím Červeným z 13. 12. 1946 a protokol s Arnoštem Moerlem z 13. 12. 1946. Jiřina Veselíková Červená se nedlouho poté provdala za lékaře Josefa Maria Drobného z Brna. Civilní sňatek uzavřeli 3. 6. 1943 na německém úřadě v Brně, o den později se konal církevní sňatek v Praze.

31 Tamtéž, Protokol se Žofií Veselíkovou z 29. 8. 1946, l. 462.



Statek v Olbramovicích, malá Hana Pollaková v tmavém oblečení, 1935. V pozadí budova špýcharu, dnes kulturní památka a Spolkový dům Karla Pollaka. (foto: Paměť národa)

židovských obyvatelích nedaleko svého domu Na Struze. Ještě v létě ji Vanča navštívil v Olbramovicích, kde ho přesvědčila, aby si raději pořídil nějaký velkostatek na Voticku. Důvěřivý vdovec jí svěřil zálohu ve výši 1,5 milionu korun. Když ho zakrátko kontaktovala znovu a požadovala další peníze, pojal Vanča podezření, že by vše nemuselo být v pořádku. Během jeho další návštěvy se také ukázalo, že se kolem Veselíkové motají i jiní nápadníci. Uzavřeli tedy smlouvu, v níž se Žofie Veselíková zavázala platit mu ze svěřené částky úroky, pokud mezi nimi nedojde k uzavření sňatku. Kromě peněz vymámila z Antonína Vanči později i šperky a další cennosti. Koupí stat-

ku neustále oddalovala a Vanča ztrácel trpělivost. Když se v roce 1942 začal prostřednictvím svého advokáta domáhat svých peněz a cenností, udala ho na pražském Gestapu kvůli neoprávněnému držení zbraní a napojení na nějakou odbojovou skupinu. Jako důkaz předložila dvě kazety se stříbrnými penězi a dvě ruční zbraně, které měly pocházet z Vančova vlastnictví. Šlo o závažné obvinění, neboť za neoprávněné držení zbraní či odbojovou činnost v té době u německých soudů běžně padaly pro protektorátní příslušníky tresty smrti.

Na pražském Gestapu dostal „případ Vanča“ na starost Paul Schumm, vedoucí referátu II G, do jehož kom-

petence spadalo neoprávněné držení zbraní.<sup>32</sup> Od olomoucké úřadovny si vyžádal okamžité Vančovo zatčení, k němuž došlo 21. května 1943. V jeho bytě byla provedena domovní prohlídka, ale jako závadné byly shledány jen nalezené spiritistické spisy a nehlášený rádiový přijímač, zatímco žádné zbraně objeveny nebyly. Ani napojení Vanči na odboj se nepodařilo prokázat.<sup>33</sup>

### KRIZE

Gestapo zadrželo Žofii Veselíkovou v létě 1943. Po několika dnech byla sice díky intervenci svých známých z vazby propuštěna, ale už 7. září 1943 ji zatkl znovu.<sup>34</sup> Případem byl

32 Po reorganizaci v létě 1943 byl referát přeměněn na IV A 4 a IV C 3. Ke kompetenci jednotlivých referátů viz ZUMR, Jan: Organizační struktura exekutivního a kontrarozvědného oddělení pražského Gestapa. *Moderní dějiny*, 2018, roč. 26, č. 2, s. 251–290.

33 *Moravský zemský archiv (MZA) v Brně*, f. Gestapo Brno, sign. 100-214-3.

34 Datum zatčení viz Policejní ředitelství Praha II – Evidence obyvatelstva, Policejní přihláška Veselíková Červená Soňa Vanda.



pověřen již zmíněný Paul Schumm, který již vyšetřoval její udání na Antonína Vanču a nyní i další křivá obvinění osob, od nichž si vypůjčila větší částky peněz, které jim pak odmítala vrátit.<sup>35</sup> „Případem Veselík“ se ale zabývaly i další referáty, do jejichž kompetenci zasahoval, včetně hospodářského, vedeného Otto Paulem, který se soustředil na její podvody poškozující Německou říši, konkrétně na koupi olbramovického velkostatku. V této souvislosti byl vyslýchán i Karel Pollak, v té době již internovaný v terezínském židovském ghettu. Mezi dokumenty, které Veselíková o prodeji statku Gestapu předložila, se nacházelo prohlášení podepsané již zesnulou Kamilou Pollakovou o tom, že směnku na zbytek skutečné prodejní ceny velkostatku Veselíkové vrátí, až jí bude zaplacen chybějící částka. Prohlášení mělo pravděpodobně dokazovat uhrazení pohledávky, neboť směnku již Karel Pollak předtím vrátil jejímu advokátovi. Pollak ale u výslechu uvedl, že podpis na uvedeném prohlášení nepatří jeho matce a že se jedná o falzifikát. Jeho výpověď potvrdily i grafologické expertizy německé pražské univerzity a specializovaného pracoviště v Berlíně, což rafinovanou konstrukci Veselíkové definitivně rozbilo.<sup>36</sup>

Gestapo posuzovalo případ Žofie Veselíkové z národnostně rasového hlediska. Jako říšské Němce jí bylo vyčítáno, „že se při koupi statku v Olbramovicích v květnu 1939 dohodla s předchozími majiteli Židy Pollakovými na

černé platbě ve výši 500 000 korun ke škodě Německé říše.“<sup>37</sup> U Vanči jí zase přitížilo, že „hledala přes inzerát v českých novinách [...] českého manžela.“ Konečně vadilo i to, že její (německý) majetek byl „v důsledku marnotratného způsobu života zcela v troskách“ a že byl „její životní styl v posledních letech hodný hochštaplerky velkého formátu“.<sup>38</sup> Den po sepsání závěrečné zprávy bylo s Žofií Veselíkovou zahájeno řízení o odebrání německé státní příslušnosti.

**Veselíková také neustále měnila výpověď, takže bylo obtížné dobrat se nějakého výsledku. Nakonec bylo rozhodnuto zbavit se jí uvalením tzv. ochranné vazby, tedy deportací do koncentračního tábora.**

Případ Antonína Vanči, který byl nakonec v listopadu 1943 z vazby propuštěn, je pro příběh Žofie Veselíkové důležitý také proto, že se k němu dochoval vyšetřovací spis olomoucké úřadovny Gestapa. Vyplyvá z něj, že byl zatčen na základě udání tzv. V-osoby, což byl termín, používaný k označení konfidentů Gestapa (V-Person neboli Vertrauensperson). Dle údajů ve spisu se mělo jednat o někoho, kdo měl osobní zájem na jeho zneškodnění.<sup>39</sup> Ačkoli to není uvedeno přímo, z kontextu jasně plyne, že onou V-osobou je míněna Žofie Veselíková. Institucionalizovanou

spolupráci Veselíkové s tajnou státní policií potvrzovali po válce i její bývalí příslušníci. Jako konfidentku ji označil například kriminální tajemník Josef Chalupský, který působil u Fleischera a Herschelmana jako tlumočnick. Podle něj to byl právě Fleischer, s nímž Veselíkovou pojil blízký vztah a který jí měl zařadit německé občanství. Veselíková měla pro Fleischera pracovat od roku 1939 do jeho služebního přeložení z Prahy do Plzně v říjnu 1942. O její spolupráci měl dle tvrzení Paula Schumma vypovídat během vyšetřování na Gestapu v roce 1943 i sám Oskar Fleischer, který ji datoval do let 1939–1940 a údajně ji ukončil poté, co se dozvěděl, že je paralelně v kontaktu s vedoucím pražské služebny SD Hönscheidtem.<sup>40</sup>

Pro příslušníky Gestapa bylo vyšetřování případu Žofie Veselíkové ožehavé a nepříjemné, neboť se až do svého zatčení běžně stýkala nejen s mnoha německými úředníky, ale i s jejich přímými spolupracovníky, čímž tyto osoby do své kauzy nebezpečně zaplétala. Neustále také měnila výpověď, takže bylo obtížné dobrat se nějakého výsledku. Nakonec bylo rozhodnuto zbavit se jí uvalením tzv. ochranné vazby, tedy deportací do koncentračního tábora.

Po devíti měsících ve věznicí Gestapa v Praze na Pankráci tak byla Žofie Veselíková v červnu 1944 převezena do centrálního ženského tábora nacistického Německa v Ravensbrücku.<sup>41</sup> Byla evidována jako „politická Němka“, což odráželo fakt, že ji tam

35 Kromě Vanči se jednalo například o příslušníka Wehrmachtu z Liberce, jistého Vokána, majitele továrny Kolshorna ze Stříbra nebo bývalého bankovního úředníka Františka Průchu z Brandýsa nad Labem.

36 Pozemkový úřad pak vydal v říjnu 1944 na olbramovický velkostatek vyvlastňovací výměr. ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, l. 191–192 a SOA v Třeboní, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/46, Rozhodnutí Krajského civilního soudu v Praze, 11. 1. 1945, příloha 7 ke spisu č. j. Ls 637/46. Za války byl vyvlastněn její venkovský majetek, část domu v Praze Na Struze ale zůstala v držení rodiny.

37 Výše platby byla zaokrouhlena. ABS, f. 305, sign. 305-635-2, Bericht, 28. 10. 1943 (opis), l. 17. Z němčiny přeložila autorka.

38 Tamtéž.

39 MZA v Brně, f. Gestapo Brno, sign. 100-214-3, Přípis Gestapa Praha Gestapu Brno – vnější úřadovna Olomouc z 19. 1. 1944, l. 27.

40 ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, Zápis výslechu Josefa Chalupského z 20. 8. 1945, l. 213 a protokol s Paulem Schummem z 2. 8. 1946, l. 118.

41 Arolsen Archives, Seznam příchozích do Ravensbrücku z 6. 6. 1944 - viz <https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/129643353?s=Sophie%20Veselik&t=1524&p=0> (citováno k 8. 4. 2024)



Jiří Červený v roce 1946 (foto: NA)

umístilo Gestapo. Pokud jde o její pracovní zařazení, podle svědectví jedné spoluvězeňkyně zastávala funkci vedoucí ubikace, tzv. blokové.<sup>42</sup> Dle informací, které měly po válce k dispozici britské úřady, vykonávala v táboře vězeňskou funkci strážkyně v lágrovém vězení, tzv. bunkru.<sup>43</sup> Sama toto své pracovní zařazení popírala, tvrdila, že byla v bunkru vězněna kvůli své „podzemní činnosti v Praze“. To je ale značně nepravděpodobné, neboť tzv. bunkr sloužil jako vězení za prohřešky spáchané proti táborovému řádu. Zdá se tedy, že v otázce průběhu věznění v koncentračním táboře značně mlžila. O jejím pobytu v Ravensbrücku se dochovalo několik svědectví jejích českých spoluvězeňkyň. Některá vyprávějí o tom, že její chování nevybočovalo z normy a že si počínala „jako řádná Češka“, jiná zmiňují tendenci k vychloubačství a povýšenectví či lepší životní podmínky. Žádné ale neodpovídá obrazu, který o svém věznění po válce podávala sama

## Vězeň Jiří Červený

První manžel Žofie Veselíkové, bývalý kabaretiér Jiří Červený, byl v roce 1939 zadržen „devizovým komandem“ německé tajné policie (Devisenschutzkommando, DSK) kvůli podezření z podvodu v souvislosti s případem Žida Julia Grünfelda. Ten byl občanem Slovenského státu, nicméně jeho vkladní knížky, uložené v Živnostenské bance v Praze, zabavilo DSK jako židovský majetek. Grünfeld se proto obrátil na svého známého dr. Lea Lichtensteina, který žil v Praze, aby se pokusil pro něj vkladní knížky pod příslibem odměny uvolnit. Lichtenstein se prostřednictvím své přítelkyně, operní pěvkyně Emanuely (Emy) Miřiovské spojil s advokátem Jiřím Červeným, který přišel s plánem, aby Miřiovská jako tzv. árička uplatnila vůči Grünfeldovi zpětně (dříve neexistující) směnečné pohledávky. Sám pak jako její právní zástupce podal na Grünfelda směnečnou žalobu. K uvolnění peněz skutečně došlo, nicméně podvod byl odhalen a Lichtenstein, Miřiovská i Červený skončili na podzim 1939 ve vazbě. Vyšetřování vedlo DSK, které pak případ předalo kriminální policii. Všichni tři se k činu doznali a dříve nebo později byli z vazby propuštěni. Jiří Červený, jenž strávil ve vazbě necelé dva týdny na přelomu listopadu a prosince 1939, tehdy podle poválečného svědectví jeho druhé ženy Arnoštky vyvázl díky tomu, že vstoupil do kolaborantského Českého svazu válečníků, jehož předseda, pplk. četnictva Otto Bláha mu přes své styky vymohl propuštění. Sám Červený uváděl, že byl zatčen Gestapem a po třech dnech propuštěn díky intervenci své exmanželky Žofie Veselíkové. Podruhé byl Jiří Červený zadržen Gestapem v souvislosti s vyšetřováním Veselíkové v létě 1943. Po dvou měsících byl z vazby propuštěn. Do třetice byl uvězněn v srpnu 1944. Podle poválečného svědectví jeho druhé ženy šlo o to, že poskytoval svou kancelář vídeňskému advokátovi židovského původu JUDr. Ludvíku Bergerovi a po jeho odvléčení do internačního tábora Tittmoning mu posílal dopisy a balíčky. Jiří Červený se ale sám za svého života k takové činnosti oficiálně nehlásil. Jeho dcera Soňa ve svých pamětech uvádí bez bližšího vysvětlení, že byl vězněn jako „nebezpečný český živel“. Červený prošel věznicemi Gestapa v Praze na Pankráci a v Terezíně a v únoru 1945 byl propuštěn na svobodu. Po válce bylo proti němu kvůli členství v Českém svazu válečníků vedeno řízení u Trestní nalézací komise Ústředního národního výboru hlavního města Prahy. Hájil se tím, že jeho členství bylo pouze formální a o skutečné podstatě organizace neměl tušení. Poučit jej měli až spoluvězni na Pankráci v roce 1944, načež po propuštění z vězení ze svazu v roce 1945 vystoupil. Samotné členství v Českém svazu válečníků nebylo po válce považováno za velký prohřešek a komise rozhodla řízení proti Červenému v říjnu 1946 zastavit.

Zdroje: NA, f. PŘ 1941–1951, k. 1277, sign. C 890/8; VÚA – VHA, sb. Osvědčení podle zák. č. 255/1946 Sb., č. j. 101367/69; ABS, f. 302, sign. 302-27-30 a f. 305, sign. 305-635-2; AHMP, f. Trestní komise vyšetřovací a nalézací Ústředního národního výboru hl. města Prahy 1945–1948, sp. zn. 36-11759; Památník Terezín, Databáze rasově a politicky pronásledovaných osob (Jiří Červený); ČERVENÁ, Soňa: *Stýskání zakázáno*, s. 40.

<sup>42</sup> Svědectví spoluvězeňkyň o chování Žofie Veselíkové v Ravensbrücku, viz ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, l. 322–338.

<sup>43</sup> Tato skutečnost vyplývá z poválečné korespondence československého ministerstva vnitra s britskými úřady, které žádaly o vyslechnutí Veselíkové ve věci zastřelení tří britských občanek v tzv. bunkru v Ravensbrücku v lednu 1945, tedy v době, kdy tam Veselíková byla údajně pracovníčně umístěna. ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, Korespondence MV s ONV v Táboře z července 1946, dále tamtéž, f. 305, sign. 305-635-2, l. 78–92.

Veselíková, která tvrdila, že se obětovala pro záchranu ohrožených spoluvězeňkyň, pomáhala uvězněným židovským dětem a ženám z Lidic, a dokonce se dvakrát pokusila o útěk, protože měla být tělesně ztýrána. V rozporu s jejími tvrzeními byly i výpovědi příslušníků pražského Gestapa, podle nichž poslala Veselíková z koncentračního tábora na Gestapo dopis, v němž výměnou za propuštění nabízela informace o svých spoluvězeňkyních a svou další spolupráci na svobodě.<sup>44</sup>

Věznění Žofie Veselíkové v koncentračním táboře skončilo na konci dubna 1945 jejím propuštěním.<sup>45</sup> Krátce předtím jí bylo oznámením táborové správy sděleno, že jí byla odejmuta německá státní příslušnost, které není kvůli svému chování již hodna. Posledních pár dní války tak Veselíková strávila jako protektorátní příslušnice.<sup>46</sup>

#### PERIPETIE

Do Prahy se Žofie Veselíková vrátila 26. května 1945. Měsíc trvajícím cestu popisovala jako pěší pochod plný útrap, podrobnosti ale neuváděla. Díky potvrzení o odebrání německé státní příslušnosti a propouštěcímu dokladu z koncentračního tábora jí československé úřady vystavily potvrzení o československém občanství. Na základě toho začala usilovat

o navrácení vily Veselíkov a dvora v Olbramovicích, které byly předtím po zabavení německými úřady převedeny do protektorátního vlastnictví.<sup>47</sup> Zároveň si začala pořizovat různá svědectví potvrzující její „národní bezúhonnost“.

O její aktivity za okupace se ale začal zajímat Okresní národní výbor (ONV) ve Voticích. K prvnímu pokusu o zatčení Žofie Veselíkové došlo již 26. června a pak znovu 27. června 1945. Pokaždé ale byla na základě potvrzení o protiněmecké činnosti a o věznění v koncentračním táboře na zásah vyšších míst propuštěna s tím, že má být vyšetřována na svobodě. Teprve poté, co ministerstvo vnitra obdrželo od ONV Votice průkazní materiály, byla zatčena definitivně. Stalo se tak 10. července 1945 v 17 hodin odpoledne v jejím bytě v Praze Na Struze na příkaz předsedy bezpečnostního oddělení ONV ve Voticích Josefa Babického orgány Ředitelství Národní bezpečnosti (ŘNB), oddělení pro Státní bezpečnost (StB) v Praze. Důvodem bylo podezření ze zrady státního tajemství, obohacení a uduvačství.<sup>48</sup> Z Prahy byla eskortována na četnickou stanici do Votic a ještě téhož dne večer předána do tamní věznice okresního soudu. Až na byt v Praze byl její majetek dán rozhodnutím votického ONV pod národní správou. Společně s Žofií Veselíkovou byla zatčena i její mladší dcera Soňa, v té

době již provdaná Slabá, kterou však po čtyřech dnech propustili pro nepodstatněná obvinění na svobodu.<sup>49</sup>

**Veselíková svou obhajobu postavila na tvrzení, že vše, co v době okupace podnikala, činila pouze a jen pro dobro českého národa a se souhlasem ilegální organizace. Jindy tvrdila, že ji odbojem proti Hitlerovi pověřil na smrtelné posteli její manžel, velký sokol a svobodný zednář.**

Zpočátku Veselíková odmítala vyprávět. Po pár dnech si to sice rozmyslela, ale výsledky pro změnu nebraly konce kvůli její mnohomluvnosti. Začala také zpochybňovat kompetentnost komise, některé skutečnosti jí odmítala sdělit a dožadovala se výsledku od zpravodajského důstojníka. Komise nakonec rozhodla, aby svou obhajobu předložila písemně, ale i to vyšetřovaná neustále oddalovala. Z dochovaných protokolů vyplývá, že veškerá obvinění odmítla jako falešná a křivá. Svou obhajobu postavila na tvrzení, že vše, co v době okupace podnikala, činila pouze a jen pro dobro českého národa a se souhlasem ilegální organizace. Jindy tvrdila, že ji odbojem proti Hitlerovi pověřil na smrtelné posteli její manžel, velký sokol a svobodný zednář.<sup>50</sup>

44 ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, Protokol s Paulem Schummem z 1. 8. 1946, s. 2.

45 Tamtéž, f. 305, sign. 305-344-2, Propouštěcí list, 27. 4. 1945, l. 26. Před koncem války byly některé vězenkyně propuštěny, jiné vyháněny na pochod smrti, nemocné a pochodu neschopné zůstávaly v táboře. Žofie Veselíková se měla po propuštění hlásit na policejní stanici v severoněmeckém Rostocku. O jejím věznění v Ravensbrücku podrobněji viz PLACHÁ, Pavla: *Zpřetrhané životy. Československé ženy v nacistickém koncentračním táboře Ravensbrück v letech 1945-1939*. ÚSTR - Pulchra, Praha 2021, s. 356-359.

46 ABS, f. 305, sign. 305-344-2, Oznámení o odejmutí státní příslušnosti z 27. 4. 1945, l. 27.

47 Tamtéž, f. 2M, sign. 2M 10417, Vyjádření Zemského národního výboru v Praze, 14. 7. 1945, l. 371.

48 ABS, f. 305, sign. 305-635-2, Zpráva ONV Votice Policejnímu velitelství v Praze, 6. 7. 1945, l. 188.

49 Během eskorty se Žofie Veselíková pokusila podplatit doprovázejícího příslušníka SNB Ludvíka Černého 10 000 korunami a chtěla, aby vyřídil jejímu sousedovi v Praze Františku Průchovi, aby zničil veškeré doklady týkající se Gestapa. Černý tento incident ohlásil, Veselíková ale tvrdila, že ho požádala, aby částku předal jejímu zeti nebo Průchovi, protože nechtěla mít u sebe tolik peněz. Při domovní prohlídce u Průchy byly nalezeny pouze dopisy svědčící o kontaktech Veselíkové s oberlandrátem v Táboře. ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, Zpráva o zatčení Soni Žofie Veselíkové z 12. 9. 1946, s. 1 a 26 a tamtéž, sign. 2M 12117, šetření ve věci Sonja Veselíková 11. 7. 1945, l. 39.

50 ABS, f. 2M, sign. 2M 10417, Zpráva o zatčení Soni Žofie Veselíkové z 12. 9. 1946, s. 27, resp. Dodatek k protokolům, 13. 9. 1946, l. 470.

Z vazby obesílala významné osobnosti politického života a žádala je o intervenci ve svůj prospěch. Podrobně líčila svou tíživou situaci, připomínala své odbojové zásluhy, neúnavný a nezištný boj za českou věc a kruté pronásledování ze strany nacistů a dalších svých odpůrců. K jednomu z dopisů, adresovanému prezidentu Edvardu Benešovi, připojila báseň nazvanou Melodram, v níž ve verších shrnula svůj příběh. Dalšími adresáty jejich stížností byli ministři, poslanci, vyšetřovatelé, pokusila se kontaktovat i sovětskou komandanturu v Praze. Počet dopisů šel časem do stovek. Jejich složitá a často nelogická obsahová konstrukce, do nichž zaplétala různé představitele bývalých i současných politických elit, jakož i styl dopisů však vypovídají spíše o ztrátě smyslu pro realitu a o grafomanii, ne-li o psychické nemoci.<sup>51</sup> Do kategorie absurdit zapadala mimo jiné její nabídka zprostředkovat československému státu plán na sestrojení speciálního stroje, který funguje bez jakýchkoli pohonných hmot, tedy jakési perpetuum mobile, na nějž měla uzavřít ve voticím vězení smlouvu s jedním německým vojákem.<sup>52</sup>

Svědectví a další materiál, který měl dokazovat její vždy poctivé jednání a práci pro odboj, obstarávali současně u jejích známých a příbuzných i její právní zástupce JUDr. Miloslav Appelt a především sestra Marie Chvalovská. Podle stížností vyšetřovatelů mařila Žofie

Veselíková vyšetřování tím, že se prostřednictvím své sestry i některých spoluvězeňkyň, propuštěných mezitím z voticického vězení, snažila podplácením ovlivňovat svědky, aby proti ní nevystupovali.<sup>53</sup>

Její případ nabýval postupně větších rozměrů a vyžadoval prošetřování neustále se objevujících nových tvrzení, a proto jej v roce 1946 převzala oblastní odbočka Státní bezpečnosti v Táboře. V červnu téhož roku byla Žofie Veselíková převezena z Votic do věznice tamního krajského soudu.<sup>54</sup>

Podle obžaloby, vznesené proti ní na konci října 1946 veřejným žalobcem u Mimořádného lidového soudu v Táboře, se měla dopustit zločinu proti státu podle § 3 Dekretu prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. (o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech) tím, že v době od 15. března 1939 do svého zatčení v létě 1943 přihlásila sebe a svou dceru k německému občanství a podporovala nacistické hnutí tím, že se stýkala s německými vojáky a úředníky, příslušníky Gestapa a SD a dalšími říšskými Němci, schvalovala antisemitismus a vraždění Židů, urážlivě mluvila o prezidentu Benešovi, velebila Hitlera a tvrdila, že Německo vyhraje válku. Rovněž podle dekretu č. 16 se měla dopustit zločinů proti majetku tím, že zneužila tísňe způsobené národní a rasovou perzekucí, aby se obohatila na úkor několika fyzických osob.<sup>55</sup> A konečně



Sestra Žofie Veselíkové Marie Chvalovská, 30. léta (foto: NA)

jí bylo kladeno za vinu, že se v několika případech dopustila zločinu udavačství.<sup>56</sup>

V listopadu 1946 byla Žofie Veselíková převezena za účelem prozkoumání tělesného a duševního stavu do vazby Mimořádného lidového soudu v Praze na Pankráci a odtud v lednu 1947 do Zemského ústavu pro choromyslné v Praze-Bohnicích. Z Bohnic ji po dvou měsících převezli do věznice v Benešově u Prahy, kde se mělo konat soudní přelíčení. Podle lékařských vyšetření, která si soud vyžádal před zahájením zasedání, psychickou nemoc pouze předstírala, aby se vyhnula trestu.<sup>57</sup> Její setra Marie Chvalovská se prostřednictvím advokáta Appelta snažila posudky napadnout, ale marně.<sup>58</sup> V benešovské věznici se Žofie Veselíková

51 Tamtéž, l. 380–422. Podle některých lékařských posudků trpěla vedle chorobné psavosti též duševní poruchou (paranoiou). Viz *SOA v Třeboni*, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/46, Nález a posudek o nervovém a duševním stavu pí Žofie Veselíkové, 7. 11. 1946, l. 109–110

52 *SOA v Třeboni*, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/4, Protokol z výslechu Žofie Veselíkové, 21. 9. 1946.

53 *ABS*, f. 2M, sign. 2M 10417, Zpráva o zatčení Soni Žofie Veselíkové, 12. 9. 1946, s. 53–54, l. 94–95.

54 Tamtéž, s. 67, l. 108.

55 Jmenovitě Kamilly Pollakové, Jana Jiráska, Josefa Dvořáka, manželů Zoulových, Vojtěcha Trávníčka, Jana Spálenky, Josefa Bubníka, Rudolfa Kresta, rodiny Voglových, Antonína Vančí a Františka Průchy. *SOA v Třeboni*, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/46, Obžaloba, 29. 10. 1946, l. 94–96.

56 V případě Antonína Vančí, Františka Průchy, Ladislava Havíře, Josefa Dvořáka, Miloslava Dvořáka, N. Jiráska, Václava Floriána a Františka Průchy. Viz tamtéž.

57 *SOA v Třeboni*, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/46, Protokol o lékařském nálezu a duševním stavu Žofie Veselíkové, 23. 4. 1947, l. 226.

58 Tamtéž, Dopis Marie Chvalovské Lidovému soudu v Táboře, 21. 3. 1947, l. 207–209.



Žofie Veselíková po návratu z koncentračního tábora Ravensbrück, 1945 (foto: ABS)

opakovaně pokoušela o sebevraždu, z bezpečnostních důvodů proto byla ještě před zahájením procesu přemístěna do věznice krajského soudu v Táboře.<sup>59</sup>

Hlavní přelíčení u Mimořádného lidového okresního soudu Tábor se konalo v budově okresní hospodářské záložny v Benešově od 25. dubna 1947. Veselíková hned na úvod prohlásila, že není vinna, a pak se v tomto smyslu vyjadřovala k jednotlivým bodům obžaloby. Své styky s německými úředníky popisovala jako čistě úřední a nezávadné. Tvrdila, že německou státní příslušnost přijala na základě nabídky tábořského oberlandráta Hertla, který se ji tak snažil uchránit, když se na ni množila udání. Nabídku stát se Němkou prý akceptovala, aby mohla pracovat

„v národním zájmu“. Pokud šlo o Gestapo, přiznávala oproti svým dřívějším výpovědím jen kontakt s Oskarem Fleischerem, kterého prý uplácela, aby pomohla sobě nebo svým známým před pronásledováním. Odmítla, že by kdy jakkoli škodila židovským spoluobčanům. V případě koupě olbramovického velkostatku tvrdila, že Pollakovým všechny pohledávky řádně splatila. Na prodej nemovitostí svých sousedů na Voticu prý netlačila, s uvalením vnučené správy na majetek některých z nich neměla nic společného a ke koupi jejich hospodářství byla donucena německými úřady.

Osobně před soudem vypovíдалo pět svědků, ostatní svědectví byla předčítána v jejich nepřítomnosti. Ke každému svědectví dostala Žofie Veselíková prostor se vyjádřit. Vzhledem k velkému počtu svědků, z nichž někteří byli obhájcem navrženi a soudem připuštěni teprve v průběhu přelíčení, se proces protáhl na dva dny. Žalobce navrhoval potrestání ve výši deseti let odnětí svobody a ztráty poloviny majetku.

Rozsudkem, vyneseným po půlnoci 27. dubna 1947, byla Žofie Veselíková odsouzena za zločin proti majetku podle § 10 a za zločin udavačství podle § 11 retribučního zákona č. 16/1945 Sb. k trestu těžkého žaláře v trvání tří let. Polovina jejího jmění měla propadnout státu. V případě zločinu proti majetku byla shledána vinnou kvůli tomu, že „zneužila tísně způsobené rasovou perzekucí, aby se obohatila na úkor židů Otakara a Heleny Voglových

z Votic“,<sup>60</sup> a v případě udavačství proto, že podala falešné udání Gestapu na Antonína Vanču, čímž způsobila ztrátu jeho osobní svobody. Udání dalších osob měl soud za nedostatečně prokázané. V některých případech shledal, že je Veselíková neučinila v zájmu Německa, nýbrž pouze ve svém soukromém zájmu, čímž podle něj nebyla naplněna podmínka § 11 retribučního zákona. Soud zde svůj výklad založil na poněkud absurdní úvaze, že jako německá státní příslušnice udáváním jen přirozeně hájila své zájmy prostřednictvím německé policie.<sup>61</sup>

V kauze olbramického velkostatku soud konstatoval, že již nelze kvůli smrti Kamilly Pollakové a jejího syna Karla s přesností zjistit, jaké bylo ústní dojednání mezi prodávající a kupující stranou, a ani to, zda Žofie Veselíková ústní dohody plnila, či nikoli, a proto byla v tomto bodě zproštěna obžaloby.<sup>62</sup> Stejně tak podle soudu chyběly přímé důkazy o tom, že se obohacovala na úkor svých sousedů na Voticu. Pokud jde o její čilé kontakty s představiteli okupační správy a německých bezpečnostních složek, nebylo podle soudu prokázáno, že jimi Veselíková podporovala nacistické hnutí. Jednalo se o kontakty společenského rázu, což měl mimo jiné potvrdit i jeden z velitelů Gestapa, který v roce 1943 údajně před svědky pronesl, že „u ní se jen chlastá a pěstují aventury“. <sup>63</sup> Za neprokázaný soud označil i její údajný antisemitismus s odůvodněním, že za okupace

59 Tamtéž, Záznam telefonického sdělení přednosta okresního soudu v Benešově, 11. 4. 1947, l. 216.

60 V obchodě manželů Voglových Žofie Veselíková předtím léta nakupovala. V roce 1939 jim nabídla, aby si u ní uschovali zásoby, které by jinak jako Židé museli odevzdat. Když pak po ní část zásob požadovali, odmítla jim je vydat. Otto a Helena Voglovi zahynuli ve vyhlazovacím táboře Malý Trostinec, jako svědek za ně u soudu vypovídal bratranec Heleny Voglové Dr. Hugo Kohn z Votic. *Holocaust.cz*, Databáze obětí - viz [holocaust.cz/databaze-obeti/](http://holocaust.cz/databaze-obeti/) (citováno k 30. 3. 2024).

61 Doslova je uvedeno: „Vždyt byla tehdy německou státní příslušnicí, což ji opravňovalo k tomu, aby hledala ochranu svých práv u německé policie.“ SOA v Třeboni, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/46, Rozsudek MLS v Táboře z 27. 4. 1947, s. 10.

62 Proti Žofii Veselíkové v této věci vystupoval JUDr. Rudolf Horník a vdova po Karlu Pollakovi Tella Pollaková.

63 SOA v Třeboni, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/46, Rozsudek MLS v Táboře z 27. 4. 1947, s. 11.

podporovala Žida JUDr. Ludvíka Bergera, jehož prý zachránila před uvězněním.<sup>64</sup> Soud zároveň konstatoval, že důvodem jejího zatčení Gestapem v roce 1943 bylo obohacování se na úkor pronásledovaných Židů a falešné udání. Na druhou stranu uznal, že německou státní příslušnost získala se souhlasem svých českých přátel a proto, aby mohla rozvíjet ilegální činnost v rámci organizace Brutus, „*jíž se dostalo uznání jako platné odbojové skupině*“. Podle vyjádření soudu bylo prokázáno, že intervenovala ve prospěch řady českých lidí, například v roce 1939 ve prospěch Jiřího Červeného, prosazovala svými známostmi na tábořském oberlandrátu řadu smluv a šířila zprávy zahraničního rozhlasu. Pro ilegální činnost byla Němcům podezřelá a došlo k jejímu zatčení. Dále soud přihlédl k tomu, že byla v koncentračním táboře vedena jako „politický vězeň“, jakož i k tomu, že jí bylo na konci dubna 1945 odejmuto německé občanství.

Do trestu byla Žofii Veselíkové započítána doba strávená ve vazbě od 10. července 1945 do dne vynesení rozsudku. Ve vězení tak měla strávit ještě zhruba rok a necelé tři měsíce. Tuto dobu si měla odpykat v nucených pracovních oddílech.<sup>65</sup>

Ponechme stranou rozporuplnost některých závěrů lidového soudu

a zastavme se u otázky údajné ilegální činnosti Veselíkové v organizaci Brutus.<sup>66</sup> Měla být v kontaktu pouze s velitelem této skupiny Jiřím Hájkem (nar. 1914), s nímž se znala ze společenského života. Za okupace mu údajně nabídla dodávání informací z německého prostředí. Obsah těchto zpráv si ale Hájek po válce již nepamatoval.<sup>67</sup> V rozporu s tvrzením soudu ve skutečnosti nikdy nešlo o platnou a uznanou odbojovou skupinu. Bezprostředně po osvobození nabírala pod hlavičkou Československá revoluční organizace Brutus – odbočka svazu Slovanských národů nové členy, pořádala společenské akce a vydávala různá pochybná potvrzení o odboji, až byla její činnost nakonec výnosem ministerstva vnitra z prosince 1945 zakázána.<sup>68</sup> Odbojové aktivity osob, které se k Brutu hlásily, byly posuzovány individuálně. Když se koncem 60. let začali někteří její členové nebo jejich pozůstalí ucházet o přiznání statusu účastníků protinacistického odboje, začala činnost skupiny komplexně zkoumat komise pro vydávání osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. při ministerstvu vnitra, která si nechala vypracovat odborné expertízy. Na jejich základě došla v roce 1974 k závěru, že činnost členů organizace byla „*ve většině případů nevýrazná a po osvobození byla*



Josef Kislínger na fotografii StB z 19. října 1948 (foto: ABS)

*zveličena [..]. V BRUTU pracovalo několik konfidentů gestapa a mezi jeho členy se alibisticky vetřelo i několik kolaborantů, kteří byli po osvobození vyšetřováni nebo i postaveni před soud.*<sup>69</sup>

Krátce po vynesení rozsudku si Žofie Veselíková stěžovala na bolesti v břiše a byla převezena do veřejné nemocnice v Benešově. Rentgenem bylo zjištěno, že spolkla přelomenou kovovou lžiči a skobu, načež podstoupila operaci žaludku, při níž jí byly cizí předměty vyjmuty.<sup>70</sup> Díky započtení doby strávené ve vazbě měla v létě 1947 odpykány již dvě třetiny

64 Tvrdil to její bývalý manžel Jiří Červený a její sestra Marie Chvalovská. Z dochované dokumentace není případ Ludvíka Bergera jasný. Mělo se jednat o Žida, který se do Československa uchýlil před nacismem z Vídně a v Praze mohl za okupace pracovat jako advokát díky svému paraguayskému občanství. Podle svědectví Antonína Vančí s ním Ludvík Berger roce 1942 jednal za Žofii Veselíkovou v otázce vrácení peněz, které jí Vanča svěřil. Ludvík Berger, nar. 19. 10. 1882 ve Štětí, byl podle databáze Památníku Tereziin převezen v říjnu 1944 z věznice na Pankráci do věznice Gestapa v Tereziině, kde byl v listopadu ubit k smrti dozorcem Stefanem Rojkem – viz pamatnik-terezin.cz/vezen/mp-berger-ludwig (citováno k 8. 4. 2024). Podle dokumentu z online databáze Arolsen Archives byl předtím 14. 7. 1943 registrován jako paraguayský občan v internačním táboře pro spojenecké důstojníky, Říši nepřátelské (neněmecké) civilisty a židovské držitele pasů spojeneckých zemí na bavorském hradu Tittmoning – viz collections.arolsen-archives.org/en/search/person/5017868?s=Berger%20Ludv%C3%ADk&t=2546943&p=0 (citováno k 8. 4. 2024)

65 SOA v Třeboni, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/46, Rozsudek MLS v Táboře z 27. 4. 1947, l. 259 a dále.

66 ABS, f. Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky (302), sign. 302-27-30, Zpráva oblastní zprávy OBZ, 5. 4. 1946, l. 23.

67 SOA v Třeboni, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/46, Protokol s Jiřím Hájkem, 23. 1. 1947, s. 2, l. 164.

68 Tamtéž, Zpráva Posádkového oddělení OBZ Velké Prahy, 25. 2. 1946, l. 9-10.

69 Na seznamech členů sestavovaných v 70. letech pro potřeby komise Žofie Veselíková ani nefigurovala. VÚA – VHA, Sbírnka podkladových materiálů k odbojovým skupinám, sign. 308-5/1, Vyjádření Komise pro posuzování charakteru odbojových organizací o charakteru skupiny Brutus, 26. 9. 1974.

70 SOA v Třeboni, f. MLS Tábor, sp. zn. Ls 637/46, Sdělení okresního soudu v Benešově Krajskému soudu v Táboře z 27. 6. 1947, l. 79. Dle diagnózy trpěla v té době navíc částečným ochrnutím, duševní poruchou a četnými psychoneurotickými potížemi.

trestu a využila možnosti požádat o podmíněčné propuštění. Příslušná komise u krajského soudu v Táboře 10. července 1947 rozhodla patrně ze zdravotních důvodů v její prospěch a propustila ji na svobodu na zkušební dobu v trvání dvou let.


### KATASTROFA

Žofie Veselíková se ale s takovým ukončením své kauzy nechtěla smířit. Již 5. října podala návrh na obnovu trestního řízení s cílem dosáhnout revize rozsudku. Možná se toužila pomstít svému někdejšímu sousedovi a spolumajiteli činžovního domu Josefu Kislingerovi<sup>71</sup>, jehož nyní označovala za hlavního strůjce svého neštěstí. Je ale mnohem pravděpodobnější, že hnacím motorem jejího počínání byl i nyní majetek, o který měla podle rozhodnutí soudu přijít. K revizi procesu jí měly dopomoci různé písemnosti z Kislingerova bytu, které ho podle ní usvědčovaly ze špionáže a kompromitovaly i další osoby, mimo jiné Ivana Herbena, Prokopa Drtinu nebo Jana Masaryka. Tyto „kompromateriály“, které nejspíš nebyly ve skutečnosti nikterak závažné, nabídla v listopadu 1947 prostřednictvím svého advokáta JUDr. Appelty Herbenovu spolustraníkově, generálnímu sekretáři národněsocialistické strany Vladimíru Krajinovi. Ten ale schůzku s Veselíkovou pro velké pracovní vyčerpání odmítl.<sup>72</sup>

Krátce po únorovém převratu v roce 1948 byla Žofie Veselíková z rozhodnutí akčního výboru Národní fronty v Sedlčanech opět zatčena Státní bezpečností. Z vězení se dostala zakrátko na zásah vedoucího politického zpravodajství ministerstva vnitřní věci Štěpána Plačka hned poté, co se zavázala k agenturní spolupráci.<sup>73</sup> Na Plačka udělaly dojem její údajné známosti na vysokých místech, které podle něj skýtaly „ohromné možnosti“.<sup>74</sup> Veselíková sice jako agentka StB s krycím jménem Esther podávala podle Plačka užitečné zprávy, o své budoucnosti ale měla jiné představy. Uvažovala, že by se mohla provdat za nějakého bohatého Angličana, vhodného kandidáta však pro tento záměr nesehnala. Začala se tedy připravovat na ilegální útěk za hranice, ovšem netušila, že přitom komunikuje s osobami pracujícími pro Státní bezpečnost. Nakonec byla Žofie Veselíková 5. listopadu 1948 nedaleko Brandýsa nad Labem zatčena a převezena do věznic v Praze-Ruzyni. Hájila se, že při shánění převaděče plnila Plačkův zpravodajský úkol, jenže ten byl krátce předtím kvůli vnitřním sporům ve Státní bezpečnosti odvolán ze své funkce. V zoufalé situaci se Veselíková opět pokusila v noci z 8. na 9. listopadu ve své cele o sebevraždu požitím hypnotik.<sup>75</sup> Po mnoha hodinách, kdy byla na cele ponechána v bezvědomí, ji převezli do Borůvkova sanatoria a odtud 10. listopadu do vězeňské

nemocnice na Pankráci, kde o dva dny později v padesáti dvou letech zemřela.<sup>76</sup>

### ČLOVĚK SVÉHO OSUDU STRŮJCEM

Ke spolupráci s německými okupanty nevedly Žofii Veselíkovou ideologické pohnutky. Její vztah k nacistickému režimu byl ve své podstatě neutrální a totéž platí i o jejím češství či vztahu k Židům. Její životní vzlety i pády pramenily z její neklidné povahy a touhy patřit k vyšším kruhům, mít hmotné statky, moc a vliv. Pro dosažení těchto cílů volila prostředky jdoucí nejen za hranu obyčejné lidské slušnosti, nýbrž i vykazující znaky podvodného jednání. Poměry nastolené v Protektorátu Čechy a Morava jí k takovému jednání poskytovaly řadu příležitostí. V honbě za svými „ideály“ postupovala bezohledně a postupně ztrácela soudnost. Přecenila své možnosti a schopnosti a svou „hru s ohněm“ prohrála. 



PAVLA PLACHÁ (1976) absolvovala Filozofickou fakultu UK v Praze, obor historie-germanistika. Pracovala v Kanceláři pro odškodnění obětí nacismu při Česko-německém fondu budoucnosti. Od roku 2017 působí v Ústavu pro studium totalitních režimů. Specializuje se na perzekuci žen v nacistických koncentračních táborech. Je autorkou monografie *Zpřetrhané životy. Československé ženy v nacistickém koncentračním táboře Ravensbrück v letech 1939–1945* (Pulchra – ÚSTR, Praha 2021).

71 Josef Kislinger působil v letech 1942–1940 jako ředitel Zemské banky v Praze. Byl zadržen ve svém bytě v Praze Na Struze hned 9. 5. 1945 kvůli podezření ze spáchání zločinu proti státu (podpory nacistického hnutí) a trestného činu udavačství a uvězněn v Praze na Pankráci. Mimořádný lidový soud ho ale rozsudkem z 11. 4. 1947 zprostil obžaloby. V září 1948 proti němu bylo znovu zavedeno trestní stíhání kvůli podezření ze stejných trestných činů. Týž soud ho pak 24. 9. 1948 odsoudil za zločin proti státu dle § 1/3 retribučního zákona ke třem letům těžkého žaláře a ztrátě občanské cti na deset let. V případě trestného činu udavačství jej opětovně zprostil obžaloby. Po započítání doby strávené ve vazbě byl 14. 3. 1949 propuštěn na svobodu. V roce 1950 byl odsunut do SRN. Viz *SOA v Praze*, f. Mimořádný lidový soud Praha, k. 869, sp. značka Ls 750/48.

72 Pravděpodobně byl o její osobě informován a o spolupráci s ní neměl zájem. *ABS*, f. 305, sign. 305-635-2, Záznam agenturního hlášení z 26. 11. 1947, l. 221.

73 Tamtéž, Dopis Žofie Veselíkové ministerstvu vnitřní, 1. 3. 1948, l. 207–211.

74 *ABS*, sb. Zvláštní vyšetřovací spisy (ZV), a. č. ZV-45 MV, Protokol Štěpána Plačka ke Švábovi a jiným osobám, asi 1952, l. 15–17.

75 S největší pravděpodobností se jednalo o prášek Luminal, který měla u sebe v kabelce, jež jí byla oproti zvyklostem ponechána na cele.

76 O posledním roce jejího života a okolnostech smrti podrobně viz STÁTNÍK, Dalibor: *Podzimní kámen. Osud a smrt Žofie Veselíkové*, s. 115–121.

320<sup>35</sup>

Votice - vězení - srpen 1945.

MELODRAM.

Pánu prezidentu Dr. E. Benešovi.

Ten Votický kriminal, jaká to jen fraška,  
 do ensemblu sahá jako pádem jedna Fraška.  
 Páni národního výboru, hlavy dohromady dali,  
 kterou by tak pro nensaci, si seš vzali.  
 Návrhy byly různé, program veliký, až to mozek mámi,  
 co kdybychom zabíjeli z Veselíkove dány.  
 Ta myšlenka ihned, jak sláma suchá chytla - neb jest akvella  
 a již celá karavana vzhůru na Veselíkov jela.  
 Paň policejní protektor toho času Votice pán a Vindar  
 zákon došit avízádel - neb povoláim byl kesar.  
 Z roduho domu jic vhoštěn - otec snít nechtěl jano jano  
 však to vasa ted ukáže Votice pán Ladislav Toms.  
 Sám razítko - podpis a povel k rasování dal,  
 leč když, kdo čest za tále má by hnanou zaplekal.  
 Co se tom, že velično Česna, sokola mecenáše ti uctyčoné dílo  
 s persekvované jeho vaovy a dětí posvátné sídlo.  
 Proč když bance, to vyvlastnili - zduuctili - vše jim vzali,  
 proč my pánové, proč my bychom to zůst jia dali  
 Ten koncentrák, národní illegální činnost, to pozadí dáae  
 Ultrantátu, raseníku, anedno z ní uasláno.  
 A pak k čemu pan E ma námit dal  
 Votický národní výbor došlal.  
 Co nás do nařizení Zemečho výboru  
 ministerstvo vnitra a vše co Praha dáae  
 my si to přezkoušiae - my jsme vláda.  
 Anka pane předsedy to vše jednoduše šklitla - páni do Prshy jeiou  
 divnýa způsobeu zatykají mátku i s dcerou.  
 Nic proti ní nesa jí, shánit musí materiál p. 3. 1. 1.  
 a aby tu něco bylo, prepodivnýa způsobeu svědky vyulýcháae.  
 Všek haniš Vás odpustáno, že činil jate tak  
 Vy čestne jate to doznal, že s příkazem jate jednaly a ná rad.  
 Tu malou souu Ainaky krivo sic, ale nářila jsko tuvalkou,  
 toto se hoallo, vždyt je spoluzávitelkou.  
 A co pánové - je tu jate jedna třetina?  
 Ale i to je snadné, vždyt je to práve ta jirina.  
 Ovšem Veselíkovi - Dr. Proba, slubý - valci Češi jaoi,  
 proč ale zalyvali bychom se sentimentality.  
 A když se vše vyšetruje - tu pojannou v celém případě svitá  
 každý kjo je a r. vedlivý - objektivní - to vítá.  
 Paň Beneš tvrdá stojí, na každou otázku, odpověd janoú dáae  
 e i s těch nejtěžších deliktů - čestné údy skláae.  
 Styk s kancí, spekulantka, vavvek chtěvá vova, to vše janoú byla  
 ale sbych tu illegální činnost, v prospěch Vae všemo kryla.  
 pod heby Brutus, Karel, Johnny a .... B. .... sta  
 k osvobození visail - byla ná práce a cesta  
 tak je to pánové, ted sklonte Vše hlavy  
 a pochopte, že nevinými nelže krmit úavy.  
 Nepečte harobit, tráhat státní a rodinný majetek více  
 vždyt čestně ziskán byl Veselíkov i Ulbramovice.  
 Já na oltář vlasti odhodlám a čestně vae v súzku dala  
 hrda se a dle, když německá lůze nym dítam i má vše vzala.  
 Nebot akiloperad byla moje víra - že republiku budeme mít zas,  
 že vae se nám vrátí, až vrátine se my a přijde pravý čas.  
 Leč hořká byla skutečnost a smutná mnohá chvíle  
 dík Vaej přemane a neuváženě věru xxxiii kypila.  
 ale dekret pane presidenta a jeho moudrá vláda

Báseň *Melodram* (první strana ze dvou). Z vyšetřovací vazby ve Voticích (1945) rozesílala Žofie Veselíková dopisy s žádostmi o intervenci ve svůj prospěch. K dopisu adresovanému Edvardu Benešovi přiložila svou báseň, v níž pro prezidenta svůj případ zveršovala. Jeden z veršů *Melodramu* je i v titulku tohoto článku. (foto: ABS)